

Oplegger Oekraïense vluchtelingkinderen bij de Handreiking Intake jeugdgezondheidszorg (JGZ) voor statushouderskinderen (derde versie/september 2023)

De [Handreiking Intake jeugdgezondheidszorg \(JGZ\) voor statushouderskinderen](#) uit 2017 is een aanvulling op de reguliere werkwijze, kennis en vaardigheden van de JGZ-professional. De handreiking biedt goede ondersteuning aan JGZ-professionals die te maken hebben met de zorg voor nieuwkomers. Deze oplegger Oekraïense vluchtelingkinderen vult de handreiking Intake JGZ voor statushouderskinderen aan met Oekraïne-specifieke informatie.

Sinds februari 2022 komen er vluchtelingen uit Oekraïne naar Nederland. Vluchtelingen uit Oekraïne kunnen bescherming krijgen door de Richtlijn Tijdelijke Bescherming van de Europese Unie. Zij kunnen echter ook asiel aanvragen en vallen dan onder de zorg van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA).

Er is een grote variatie in aanbod tussen de verschillende JGZ-organisaties, van minimaal aanbod en met onderscheid leeftijdsgroepen tot een volledig aanbod zoals beschreven in de handreiking en voor alle leeftijdsgroepen. Oekraïense vluchtelingkinderen vormen een kwetsbare groep kinderen, niet alleen vanwege specifieke gezondheidsrisico's passend bij de vluchtelingachtergrond, maar ook vanwege de vaccinatiegraad. Het is belangrijk deze groep in beeld te hebben en inventief te blijven om deze doelgroep goed te bereiken.

Kinderen en jeugdigen in beeld

- Uitgangspunt: alle kinderen in beeld en zorg, ook kinderen zonder BSN/registratie gemeente.
- Oekraïense kinderen en gezinnen (overwegend met moeders) worden opgevangen in noodopvanglocaties, opvanglocaties (langduriger verblijf) en in gastgezinnen. Er kan sprake zijn van veel verplaatsingen en verhuizingen.
- Voor het in beeld houden van kinderen is het van belang kinderen goed over te dragen aan andere JGZ-organisaties bij overplaatsing.
- Er zijn veel verschillende manieren waarop deze kinderen in beeld kunnen komen: via inschrijving bij de gemeente (Basis Registratie Personen), via voorschoolse opvang en onderwijs, via contacten in de wijk en samenwerkingspartners.
- Oekraïners met documenten krijgen een BSN waarmee een digitaal dossier kan worden aangemaakt.
- Kinderen zonder documenten kunnen door een bijzondere regel ook worden ingeschreven.
- **Belangrijk:** adviseer actief aan gezinnen om zich te registreren bij de gemeente.
- Kinderen die zonder een volwassene met gezag zijn gereisd, de onbegeleide kinderen, zijn extra kwetsbaar. Ze lopen een groter risico op geweld, misbruik of uitbuiting. Het is daarom van belang dat deze kinderen in beeld komen. Daarnaast is gezag nodig om medische besluiten te nemen over een kind. Bij een onbegeleid kind of bij twijfel over het gezag moet het kind worden aangemeld bij de Raad van de Kinderbescherming (RvdK). De RvdK doet onderzoek naar het gezag en zal bij verblijf in het gastgezin, het gastgezin screenen.

Meer informatie:

[Raad voor de Kinderbescherming](#) Vluchtelingenkinderen uit Oekraïne
[Nidos](#) Oekraïense AMV's + Opvang

Contacten Jeugdgezondheidszorg

- Uitgangspunt: zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen 6 weken een **verpleegkundige intake** inclusief risicoanalyse (risico- en beschermende factoren) met daaropvolgend binnen 3 weken een **medisch onderzoek** inclusief bepaling **vaccinatiestatus** (zie bijlage 2-4 [handreiking](#)).
- [Hielprik](#) aanbieden tot de leeftijd van 6 maanden, ook wanneer dit in land van herkomst al heeft plaatsgevonden. In Nederland wordt nl op 25 ziekten gescreend en in Oekraïne op 4. (zie [RIVM](#)). Houdt rekening bij gezondheidsklachten met onopgespoorde metabole ziekten.

- Gehoorscreening tot leeftijd 3 mnd. [Voorlichtingsfilm gehoorscreening](#) (ook in Oekraïens). Vertel ouders dat de gehoortest in Nederland gratis en vrijwillig is en in de thuissituatie wordt afgenomen. Mogelijk kennen zij de neonatale gehoorscreening niet. Vraag aan ouders of de baby al een gehoortest heeft gehad en of de uitslag goed was. Als dat zo is, dan hoeft er niet opnieuw gescreend te worden.
- Geef prioriteit aan kinderen in de leeftijd van 0 t/m 14 maanden.
- Geef prioriteit aan kinderen waarover zorgelijke signalen zijn afgegeven en onbegeleide kinderen (kinderen die zijn gereisd zonder een volwassene met gezag).
- Een huisbezoek als eerste contact is van belang om kennis te maken met het gehele gezin. Neem bij advisering ook het gastgezin mee. De opvang kan door traumatische ervaringen en een lange opvangduur veel van gastgezinnen vragen.
- Geef voorlichting over de JGZ, dat deze gratis en vrijwillig is. Zo ook de vaccinaties. Ondersteun deze informatie met de folder [Beschrijving JGZ voor Oekraïense ouders \(Nederlandse versie\)](#). Geef ook voorlichting over het Nederlands gezondheidszorgsysteem (Oekraïners kennen geen eerstelijnszorg) en lokale voorzieningen (onderwijs, voorschoolse opvang, welzijnswerk, buurtactiviteiten, sport en andere vrijetijdsbesteding). Schakel bij een taalbarrière een tolk in. Zie "Tolk" hieronder.
- Geef zo nodig een registratie van het JGZ consult mee en eventueel ook van de Oekraïense vragenlijst JGZ (zie verder), zodat bij verhuizing niet alles herhaald wordt. Zorg voor een warme overdracht bij kinderen met extra zorgbehoefte.

Vanwege beperkte menskracht kan een volledige intake JGZ niet altijd mogelijk zijn. Lever dan **maatwerk**:

- Voorop staat acute medische zorg, acute psychosociale problematiek en vaccinaties. Doe meer waar nodig, minder waar kan. Stem de zorg af in overleg met ouders.
- Hulpmiddel: [vragenlijst JGZ voor Oekraïense vluchtelingkinderen en hun ouders](#). Vooraf op te sturen of te gebruiken tijdens verpleegkundige intake
- Start met zorg voor gezinnen met de jongste kinderen
- Voorkeur huisbezoek
- Voorkeur gezinsconsult (gelijktijdige intake alle kinderen in gezin en/of gelijktijdige papieren intake voor kinderen in gezin die niet aanwezig zijn tijdens consult)

- **Contacten**

Tot en met leeftijd 14 maanden:

- Verpleegkundige intake m.b.v. Oekraïense vragenlijst JGZ en medisch onderzoek
- Opstellen vaccinatieplan door jeugdarts/verpleegkundig specialist en start RVP
- Vervolgen met reguliere contacten conform LPK met extra aandacht voor specifieke risico's bij deze doelgroep

Na leeftijd 14 maanden:

- Verpleegkundige intake m.b.v. Oekraïense vragenlijst JGZ
- Opstellen vaccinatieplan door jeugdarts/verpleegkundig specialist en start RVP
- Op indicatie: groei, visustest, gehoortest, medisch onderzoek en extra contacten bij problematiek en/of risicofactoren.
- Vervolgen met reguliere contacten conform LPK met extra aandacht voor specifieke risico's bij deze doelgroep
- Voor aanvullende signalering en vroege opsporing problematiek: contact met gemeenten, voorschoolse opvang, onderwijs, samenwerkingspartners in de wijk
- Overwegen:
 - JGZ-team op opvanglocatie (afhankelijk van afstand naar Centrum van Jeugd en Gezin)
 - Groepsvaccinaties
 - Groepsvoorlichtingen

Psychosociale en traumaproblematiek

- De meeste kinderen die gevlucht zijn ontwikkelen zich goed, maar een deel heeft een verhoogd risico om klachten te krijgen (zie tabel).
- Pas "watchful waiting" toe, niet direct doorverwijzen, wel goed in de gaten houden.
- Ondersteuning is gericht op herstel van het normale leven. Het gaat om stabiliteit in de opvangsituatie, structuur en dagbesteding, sociale contacten, ervaringen delen over het ouderschap, laagdrempelige opvoedondersteuning, gebruik maken van lokale voorzieningen

- Het is van belang om te vragen of de jeugdige of het gezin ingrijpende gebeurtenissen hebben meegemaakt zoals geweldservaringen of overlijden.
- Van [SDQ](#) en CRIES ([handreiking](#) bijlage 5) is een Oekraïense versie beschikbaar. Deze kunnen evt. bij vervolcontacten en vermoeden van problematiek gebruikt worden.
- Betrek bij complexe problematiek evt. JGZ collega's werkzaam in asielzoekerscentra.

Peuters/kleuters	Schoolkinderen	Pubers/adolescenten
Angstig hechtgedrag	Concentratieproblemen	Verminderd functioneren op school
(Separatie)angst	Agressieve/angstige fantasieën	Schaamte voor gevoel van kwetsbaarheid
Regressief gedrag (verlies van zindelijkheid/taalvaardigheden)	Overdreven bezorgdheid over eigen veiligheid of die van anderen	Schaamte voor afhankelijkheid van ouders
Slaapproblemen	Re-enactment play	Radicale gedragsverandering
Agressief/destructief gedrag		Risicovol (thrill seeking) gedrag
Vertraging ontwikkelingsmijlpalen		Alcohol-/drugsgebruik Angst voor controleverlies over fantasieën, woede en wraakfantasieën

Leeftijdsspecifieke reacties na schokkende gebeurtenissen (Beer, 2007)

Voor meer informatie:

Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie: [Psychische hulp kinderen Oekraïne](#)

Augeo Foundation: [Vluchtelingen](#) Met animatie (ook in Oekraïens en Russisch) waarin de impact van stress en traumatische ervaringen op de ontwikkeling van het kindbrein wordt uitgelegd.

Families Foundation: [Opvoeden & oorlog](#) Met folder (ook in Oekraïens en Russisch) vol praktische tips ontwikkeld op basis van onderzoek naar steun aan gevluchte ouders.

Pharos/RU Nijmegen: Handreiking: [Psychische problematiek](#) bij vluchtelingenkinderen en –jongeren

Vaccinaties

Vaccinatieschema Oekraïne			
BCG	0 mnd	BMR	12 mnd, 6 jr
Hep B	0-2-6 mnd	DT	6 jr
DKT, kinderen vanaf juni 2019 krijgen met 2 maanden de DKTHibHepB	2-4-6-18 mnd	Polio op 2 en 4 m IVP, rest OPV)	2,4,6,18 maanden, 6 en 14 jr
Hib	2-4-12 mnd	Tetanus	16 jr, volwassenen

Bron: [WHO](#) vaccine-preventable diseases. (Zie ook schema onderaan oplegger)

- Uitgangspunt is dat alle Oekraïense vluchtelingen kinderen recht hebben op alle vaccinaties van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Starten met het op peil brengen van de DKTP en BMR vaccinaties is het meest urgent.
- In Oekraïne is de vaccinatiegraad lager dan nodig om groepsimmunitet te creëren. Heb oog voor verminderde vaccinatiebereidheid om diverse redenen (waaronder onbekendheid nieuwe vaccinaties, geloofsredenen en wantrouwen t.a.v. vaccinaties) bij het bespreken van inhaalvaccinaties volgens het RVP. Benoem dat de vaccinaties vrijwillig en gratis zijn en de kwetsbaarheid voor infecties in opvangcentra.
- Kinderen vanaf 9 maanden komen in aanmerking voor een vervroegde BMR-vaccinatie (BMR0).
- Informed consent voor [toestemming vaccinatie](#) goed uitvragen. Let hierbij extra op de gezagsituatie bij het kind.
- De tekst van de brochure "[Bescherm je kind met vaccinaties](#)", "[Bescherm je baby tegen Kinkhoest met de 22 weken prik](#)" en "[Informatie over de HPV vaccinatie](#)" zijn in het Oekraïens vertaald.
- Ook de informatie over [toestemming voor het geven van vaccinaties en het uitwisselen van gegevens tussen de JGZ en het RIVM](#) is er in een Oekraïense vertaling.
- Voor opstellen vaccinatiestatus en -plan zie [handreiking](#) pag 16.
- Vaccinatiestatus en –opdrachtformulier is op de [RIVM website](#) te vinden.

- Gebruik het [digitale vaccinatie registratieformulier](#) om toegediende vaccinaties door te geven aan het RIVM voor kinderen die nog niet zijn ingeschreven bij de gemeente.
- Registreer de gegeven vaccinaties op een blanco overzichtskaart (van eigen JGZ organisatie of van het RIVM) of een internationaal vaccinatiebewijs (gele boekje) en geef aan ouders/kind mee.
- BCG-vaccinatie: In Nederland geboren kinderen van moeders die als vluchteling uit de Oekraïne naar Nederland zijn gekomen, komen in aanmerking voor een BCG-vaccinatie. Zij krijgen hiervoor een oproep van de afdeling tuberculosebestrijding van de GGD (mits hun geboorte in Nederland wordt geregistreerd).
Kinderen jonger dan 12 jaar, die met hun ouders naar Nederland komen en geen aanwijzingen hebben van een BCG-vaccinatie in het verleden (vaccinatiebewijs, BCG-litteken), kunnen doorverwezen worden naar de tuberculoseafdeling van de GGD voor een BCG-vaccinatie. Vooraf zal dan eerst een tuberculinehuidtest worden gedaan om een tbc-infectie uit te sluiten en een hiv-test om een hiv-infectie uit te sluiten.
- In Oekraïne wordt geen maternale kinkhoestvaccinatie gegeven, hier bieden wij die wel aan. Heb oog voor zwangere vrouwen en combineer waar mogelijk Prenataal huisbezoek met verpleegkundige intake. En stem af met collega zorgverleners zoals verloskundigen.
- Voor meer informatie:
[College Perinatale Zorg](#) Voorlichting en informatie voor zwangeren uit Oekraïne
[RVP Nieuws 17-03-2022](#) m.b.t. kinderen uit Oekraïne
[LCI Richtlijn](#) Vluchtelingen Oekraïne en infectieziekten

Tolk

- Leveren van goede zorg kan niet zonder het overbruggen van een taalbarrière.
- Binnen de [Regeling Medische zorg Oekraïne](#) (Rijksoverheid) kunnen zorgaanbieders met een AGB-code kosteloos gebruik maken van een tolk.
- Bel hiervoor met **Liveword/Acolad** via telefoonnummer **020 3808184** Vraag aan ouder of jeugdige welke taal gewenst is (Oekraïens, Russisch of Pools).
- Houdt rekening met extra consulttijd.
- Schakel nooit een kind of jeugdige in als tolk.
- Voor meer informatie: [Zo schakelt u een tolk in](#), tolk voor GGD'en en JGZ-organisaties

Samenwerking

Werk samen met alle mogelijke partners om deze groep goed in beeld te krijgen en goed te helpen. Stem de zorg af met: voorschoolse opvang, scholen, wijkteam, welzijnswerk, jeugdhulp en jeugd-GGZ, huisarts, kinderarts en andere medisch specialisten, verloskundige, tandarts, opticien, vrijwilligers in de buurt, organisaties voor vluchtelingen, sleutelpersonen Oekraïense gemeenschap, Rode Kruis, kerken (religie speelt belangrijke rol).

Bereikbaarheid JGZ voor externe samenwerkingspartners

GGD-en en JGZ-organisaties per regio zijn [hier](#) te vinden.

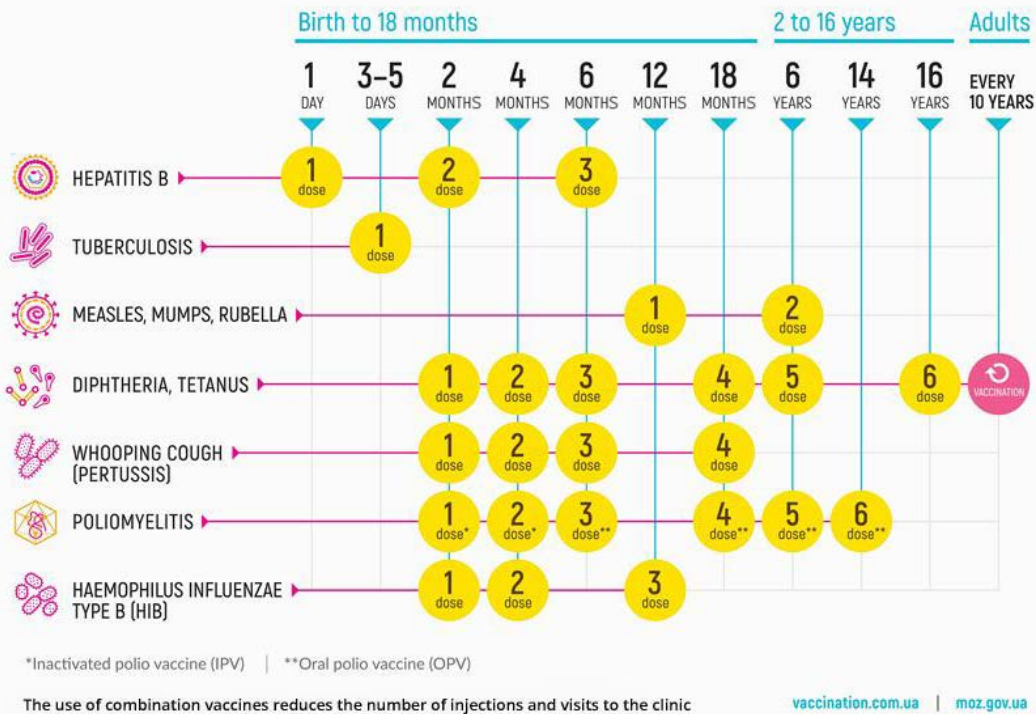
[Informatiefolder JGZ](#) t.b.v. (professionele) hulpverleners: Jeugdgezondheidszorg voor Oekraïense vluchtelingenouder(s) met kinderen en de alleenstaande minderjarigen

Overige informatie

AJN Jeugdartsen Nederland: [Oekraïense vluchtelingen](#)

NATIONAL VACCINATION SCHEDULE

This schedule is in effect
(approved by the Ministry of Health of Ukraine in 2018)

Календар профілактичних щеплень

Чинний, затверджений Міністерством охорони здоров'я України в 2018 році

